

תולדותיו ואורח חילו של חריטון הקדוש, מקדש האמונה וסגפן*

- תורגם מיוונית על ידי לאה טרסיגני -

1. (מבוא)

2-8. (חריטון, בן למשפחה ידועה באיקוניון (ליקאווניה) נושא ענויים וכלא על קדושת האמונה הנוצרית ברדיפת אורליאנוס (270-275: ספור זה הינו אגדי ואינו עולה בקנה אחד עם המסורת הקובעת את תאריך חנוכת כנסית פרן בימי הגמון מקריוס, בין 314 ל-333. ראה פרק 13). עם מות הקיסר הוא שוחרר ויצא לעיר הקדושה כדי להקדיש את עצמו לחיי נזירות במדבר.)

9. בהגיעו אפוא לקרבת ירושלים, נתקל שוב ברודפים אחרים אכזריים ביותר וכלל (22)

לא פחות רשעים מן הקודמים: אכן, אנשים מנוודים, אשר חשבו את רצח בני האדם למשחק ילדים ונהגו לשדוד את העוברים בדרכים, בראותם את הקדוש הולך לו בדרך לבדו, לקחו ממנו את המעט שנשא אתו כצידה, קשרו לו את שתי ידיו לאחור והדקו (23)

סביב צווארו הקדוש ענק ברזל, וכך, כמו פושע, גררו הפושעים את הצדיק והובילוהו למערתם, בכוונה להוציאו להורג. ובכן, פעם הואשם קהל היהודים (=העם היהודי) כי הפכו את מקדש ואל המפורסם והמהולל למערת ליסטים, ולעומת זאת, עכשיו אפשר לראות את הדבר נעשה להפך ע"י האיש הגדול. אכן, תמצא כי מערת הליסטים הוסבה על ידו לכנסית אלקים. איך ובאיזו דרך, המשך הספור יגלה בבירור.

10. ובכן, נבלים אלה השאירו את הקדוש כבול במערה האמורה ושבו לשוטט פה ושם בדרכים כהרגלם, במקרה שיכלו לבצע אחד (המעשים) האהובים עליהם על עוברי האורח המסכנים. הוא מצדו, כדבר ראשון, גם בנסיבות אלו פנה לאדון בדברי תודה לוהטים; אחר כך דבר בלהג אל השטן שזמם נגדו את הצרות הללו, באמרו כך: האם הובלתני אל הרוצחים האלה ומסרתני לידיהם בטוברך כי הנני אדם החושש ממבחן המוות, או כדי למנוע מתכניתי לבוא לידי בצוע? אם הדבר הראשון נכון, ידעת מן המעשים עצמם כי בחסד האל מזלזל אני בכל מוות (שיבוא) בשל אהבתו, ובשום אופן לא תוכל להפחידני כלל: אכן ביום הדין (אלקים) יעוררני לחיי עולם, כאשר אתה

* תורגם מתוך G. Garitte, La vie pré-métaphrastique de S. Chariton, Bulletin de l'Institut Historique Belge de Rome 21(1941), pp. 5-50.

תמסר לאש אלמורות. אך אם (עשית זאת) בגלל (רצונך) שלא תתגשם שאיפתי להתבודדות, אם זהו רצון האל שבו אני חי, מונע וקיים, שום דבר לא יועיל כלום, מנוול, כי אם הדבר יקר ללבו, כמו שחלץ את העלמים המבורכים ההם ותקלה המהוללת מאש ומחיות פרא, כך גם אותי יחלץ מפי חרבם המוכתמת בדם, באותה דרך בה (הציל) פעם את יצחק הגדול כשאביו עמד להקריבו מתוך יראת שמים, לפי מצות האל.

11. ובכן, אחרי שדבר כך, נחש ארסי זחל אל תוך אחד מכדי היין (שהיו) שם והתמלא עד לזרא ביין הכלול בו, ואחרי שבטף בו ריר ארסי, הסתלק. אחר כך, כשחזרו הביתה הליסטים האמורים ובתאורתנות, כמי שצמאון מעיק עליו, יצקו בפיותיהם את היין הנקי, כלם נפלו על הבטן ונפחו את נשמתם. וכך הם נשאו בעונש ההולם את מעשיהם המרושעים, ואף רבים מהם מתו בעוד כפותיהם מוכתמות בדם. זהו שכר האדם (הקדוש) על מאבקיו למען יראת השמים; זהו פרי האמונה השלמה והבוטחת באל, כך אדון העולם יודע לחלץ את משרתיו מפח הצלידים.

מאז מעון הליסטים המנוולים האלה [עשה היכל אלקים קדוש, דהיינו הכנסיה הקרויה היום "הישנה"], הנמצאת בלאורה התמלמה ביותר הקרויה פרן שנוסדה ע"י חריטון הגדול. זהו שכר פצעיו הקדושים, אשר לא רק הביסו מלך רשע מרושע ומושל עוד יותר מרושע, ויתר על כך שלחו למוות הולם פושעים שודדי דרכים, אלא גם גרש את השטן עצמו, המטיל את חרפת התבוסה על הכל. וראה זה פלא: התכסים, בו השתמש השד הארור, באמצעות הרוצחים העלובים, כדי למנוע את תכנית ההסתגפות שלו, היקרה לאל במקום זה, אותו (תכסים) עדי אדון התהילה, למעשה, לקדם את מטרתו הקדושה.

12. אכן מה קורה ואיך מתפתח הענין שלו? נפל לידיהם המרושעות של הפושעים, נמנע מן העליה לירושלים, הובל למערה כשבוי, נערך נגד הרוצחים בלי רמח, בלי מגן, בלי חץ ובלי כל נשק שאפשר להתגונן בו, אלא נשמע קולו בתפילות קדושות, כמו פעם משה האלהי בגבעה (בקרוב) נגד בני עמלק, ועל אף שלא הרים ידיו, כי היה קשור, היה (לתפילותיו) כוח שווה ואותו חופש גישה לאל. הפיל את הרוצחים כאילו בחצים ע"י רעל הצפע והביא (עליהם) מוות מהיר.

13. אחר כך הותרו מאליהם הקשלים שאסרו את לידיו והוא נעשה יורש לאוצרות שקובצו בדרך נפשעת, ניהל אותם באורח יאה ופזרים בנדיבות רבה לפי מצות האדון, בהעניקו חלק לאביונים ולאבות הקדושים במדבריות, שהיו בדרך טבע חסרי הכל (אז אלה היו

נדלירים ומעטים מאד במספר, והם היו מפוזרים במערות של סבך הקנים, בסמוך לים
המלח, לאחר שנמלטו מהרשעים שהרימו ראש באותם הימים ושעל כך דברתי קודם). בשאר
האוצרות הוא בנה את הלאורה המקודשת שכבר הוזכרה, עם כנסיתה הקדושה ביותר,
שנחנכה בימי מקריוס ז"ל, אשר הנהיג באדיקות את כנסית האל הקדושה בירושלים
והיה אחד מחבר האדוקים שהתכנס בניקאה.

14. כך אפוא התחיל לחיות בשקט ובהתבודדות במערה האמורה, ומאז הגשים במלואו
את הכתוב: "הרפו ודעו כי אנכי אלקים". ובמרוצת הזמן, הודות לכסים שהאדון עשה
דרכו, כך שהמון איך ספור של עובדי אלילים ולהודים יקבלו את הטבילה המושיעה,
ולא רק זה, אלא גם משך אותם להכנס לחיי הנזירות ע"י הוראתו ודוגמתו. אכן, כמו
אש בוערת במגדל אור האמיתי לנפשות (שהוא היווה) בזהר סגולותיו, כך עורר להביט
לעברו את כל אלה, אשר ברצונם להמלט מסערת החיים, הזדרזו כביכול להשיט את
(27) ספינתם אל נמל הנזירות. הלא אפשר יהיה להגיד ש(הישג) זה שקול למקרה של פאולוס
ומבורך? בהחלט כן: כי הלז, כאשר חיה זוחלת נשכה את ידו והשאירו ללא פגיעה,
הביא לא מעטים להכרה במושיע; והוא, שנחלץ מאבדון הודות החיה האכזרית יותר מכל
החיות, גרם לעשית נוצרים ונזירים רבים מאד והביא לידי קיום מצוות האדון הקדושות
בדוגמתו האישית.

15. אכן, מי כמוהו, בהוגיעו את גופו בסגפנות בנחת, לפחות ממנו ומאיך יוסיף
על הרוח, כדברי השליח: כי כמה שואדם החצוני שלנו נהרס, באותה מידה הפנימי
מוחדש. אכן, בהיותו כבר מחוסן לכל טכנה מן הענווים, עמד באומץ וללא כניעה מול
כל התקפת צרות, עד כדי כך שחשב את ההתנאקות הקיצונית ביותר לפנוק, ועושר לא
להחזיק בשום רכוש כלשהו. שכיבה לזמן קצר על הקרקע ועמידה כמעט כל הלילה
בקדיאת התהילים הוא כה אהב, כמו שחובבי החיים (אוהבים) לנוח כל הלילה על
מיטות שנהב מכוסות מצעים רכים ושופעים; ובחזק את חבורות גופו הקדושות אדרת
שער, נהנה יותר מאלה, המתעטפים בגלימות עדינות ארוגות סיבי משי; ויאות, כי
תקות ואושר הנצחי השמור לו שכנעה אותו בנקל לשאת כל מצוקה בעזרת המשיח המושיע.
הוא היה חנון, רחמן, מכניס אורחים, ידיד אביונים, מלא אהוה, נוח, שתקן, קשה
לכעוס, מסביר פנים לכלם, מחנך ובעל סגנון דבור מחובל במלח של רוח הקודש.

16. למה לי לתאריך את הדבור? בסגולותיו, הוא שאב עוצמה כה גדולה מחסד האל
(28) השוכן בלבו, עד ש(היה מטוגל) לגרש רוחות טמאות ולרפא כל מחלה וכל חולשה, כדבר

האונגליון, בתפילותיו מתוך השראת האל. על כן, כל העם זרם אליו כנהג ומרב התמוך
עשו את המדבר דומה לעיר; וכשראה הקדוש שמן המהומה הנובעת מכך בשללים ממנו
השקט האהוב עליו והחתיחות עם רבון העולם באמצעות תפילות ללא הסחת הדעת,
ובעקר במאמץ להתחמק מן התהילה העל אנושית היוצאת לו - אכן (היה) אדם צנוע
מאין כמותו, כי ידע שתהילת השווא עלולה להכהות את הסגולות כמו החלודה את
הברזל, במשך זמן מה הסביר היטב לתלמידיו את כל ההלכות ומה הולם את מעמד
הנזיר: כלומר (הוא הסביר) את משמעת האכילה, שצריך לאכול פעם אחת בסוף היום,
ובכל אופן מעט, כדי שקיבה שהוכבדה ע"י זלילה לא תפריע לקום לתפילות הלילה;
(הוא תיאר) את (המזון) הלא מעובד והפשוט שצריך לאכול, דהיינו להסתפק למאכל
בלחם עם מלח, ולשתיה במים הנובעים באורח טבעי מן המעינות או שירידים מלמעלה
עבור המין האנושי; (נתן הוראות) בדבר נוהגי התפילה וקריאת התהילים. בלילה
(על הנזירים) להשאר ערים שש שעות, ובמשך היום שבע פעמים בשעות קבועות (הם
חייבים) לשבח ולהלל את בורא הכל לפי (ספר התהילים של) דוד המבורך; ובשאר
שעות היום, או שיעסיקו את פיהם בשיר מזמוריו הקדושים של דוד הנשגב, בעוד (כל
אחד) בתאו עושה בידי עבודה ללא הסחת דעת, או שיפרסו את הספרים מלאי השראת
האל המשמיעים את קול האדון וכמו מנאות דשא רבות פרחים, יקטפו את הפרי המועיל
(הצומח) מתוכם.

17. ואם האויב המשותף לכל יצמיח באדמת הנפש איזו מחשבה רעה או טמאה, בדומה
(29) לעשב שוטה, צווה (הקדוש) לעוקרה מן השורש בעזרת התפילה השקדנית והמתמדת לאל,
כמו בגרזן, שמא משום ההזנחה תתפוס מקום לשלוח שורשים למטה לעומק ובהתרוממה
למעלה לגובה תניב את הפרי המר של מעשה ההנאה, והנזק החמור ביותר יגרם עקב כך
ללב שטפח (מחשבה כזו) ושאינו יכול למנוע (את התוצאה), כאשר שורשי הרעה נעשו
כבר קשים לעקירה. ועוד הורה (הקדוש) שלא צריך לצאת תכופות החוצה מן התא, אלא
(להשאר) בפנים עד כמה שאפשר ולשקוד בכל הכוח על ההתבודדות, אם כל הסגולות.
ואם אחד האביונים ידפוק בדלת ויבקש לחם להקלת המחסור האכזרי (שהוא נתון בו)
לעולם לא לשלחו בידיים ריקות, כי המשיח ריבון העולם נזון על ידינו באמצעותם;
אכן הוא אמר: מה שעשיתם לאחד מאחי הקטנים ביותר, לי עשיתם. זו דרך המלך, אמר
חריטון נושא האל, אשר באופן טבעי תוביל את ההולכים בה ללא סטייה אל משכנות
האדון, ושעליה אמר שלמה החכם: אל תט ימין ושמאל.

18. אחר כך, משראה שואחלים מתקדמים כבר בדרך החיים לרוח אלקים, והינם מטוגלים לא רק לעזור לעצמם, אלא גם לאמן אחרים למאבקי הסגפנות, אך לא יכולים להשיג הצלחות נוספות, משום שתמוך לאין סוף של גבוים ונשים ואפילו ילדים בא אליהם ומסיח את דעתם ומפריע להם ללא כל מידה, וכך מונע (מהם) לעשות זאת, כמובן מאליו בגלל זה ובגלל הסליבות האמורות לעיל, ובעיקר כדי שאדון הכל יחולל נסים דרכו גם במקום אחר ועל ידי כך ישיב רבים ליראתו המושיעה, לאחר שבחר אחד (האחים) שהצטיין מכלם באורח חילו, ובהתאם לדעת הנזירים הורה לו להנהיגם במקומו, היגר מן הלאורה התמימה שהוא עצמו הקים.

(30)

19. עצרת הנזירים בדמעות הפצירה בו רבות להשאר, אך (הקדוש) לא הסכים לוותר, כמי שסבר כי (החלטתו) תועיל לאחרים ולעצמו כאחד. "אם אסתלק מפה בעזרת האל, בני - אמר - לתבא אף אחד לא יגיע הנה וזה יהיה טוב גם לי וגם לכם, כי ביתר קלות אני, אביכם (והרוחני), ואתם, אשר הולדתי במשיח באמצעות האורונגליון, נשכון בתאינו בשלווה, כמו בכנורת, ובדומה לדבורים ניצר את הדבש המתוק של הסגולה". כך אמר וחבק את כלם וברכם והפקידם בידי האדון ויצא משם. ואחרי שהיה בדרכו יומיים, מצא מערה אחרת, בטביבות יריחו, שהיתה במדבר וזמנה לו התבודדות גדולה ככל האפשר, כמו שאהב.

20. לאחר ששהה שם זמן ארוך, אפוא, כשהוא משתמש בעשבים המצויים למאכל ועושה ללא הפסק את עבודת הקודש המקובלת לאל, אלקים, המנהל הכל תמיד להושעת המין האנושי, שוב הביא לגליון כאוצר טמון, אוצר לא מוחשי ולא דומם ולא זוהר מחומר ססגוני, אלא רוחני ומפואר מיופי רבגוני של סגולות, (אוצר) שלא מתבזבז משתוף אחרים (בו), אלא בחלוקה לאחרים נשאר שלם ומלא לגמרי, כי דורון הרוח הקדוש ניתן לראויים (לו) לצמיחות. אכן, במישור זה, כמה שבעל (האוצר) מבזבזו כאילו על מים עומדים, כך הוא צובר עושר גדול יותר; ולכן, חריטון הגדול (קנה לעצמו חסד נוסף ו) ופא את שני סוגי המחלה, כלומר מחלת הנפש ומחלת הגוף, לתהילת המשיח המושיע, ולא רק היה מושלם כחסד הזה כל הזמן, אלא גם, בקבעו לעצמו, בלבו, תמיד שלבי עליה (נוספים), הוא זכה ל(חסד) זה יותר ויותר, כמו שבמקצוע הרפואה המיומנים בו שיטפלו אף ברבבות חולים, צפויים יותר להוספת ידע מאשר לצמצו משום יתר הנסיון.

(31)

21. רבים מאד, אפוא, גם במקום ההוא זכו לרפואה על ידיו, או יותר נכון ע"י חסד האל השוכן בו, ובקשו לחקות את אורח חילי ההתבודדות שלו (תחקו אותי - היה אומר בדברי השליח האלהי - כמו שאני מחקה את המשיח); (לכן) גם כאן הוא בנה מנזר (שישא) סגולות, אותו החזיב אחר כך אלפידיוס זכרוננו לברכה, איים מצטיין מאד בהצלחותיו בחיי הסגפנות; ויקראו (למנזר) דוקה משום שאחד (בשם) דוקאס השגיח על יושביו ודחה את האיומים, שהטילו נגד המנזר התמים הזה יהודים מבוולים, שהחזיקו אדמות בנערין.

(32)

22. אבל פן אאריך את הדבור באמירת אותם הדברים, מכיון שגם כאן, באופן דומה, זלימת ההמון אליו הפריעה לו ולתלמידיו עד מאד ומנעה מהם להקדיש את זמנם להתבודדות לאחר שהורה גם להם איך צריכים לושבי (מנזר) להתנגד לתחבולות השטן, והעביר את רסן הנהגת האחים ליורשו, הסתלק גם משם, וסר למדבר אחר, מרוחק 14 סטאדיות, פחות או יותר, מן הכפר הנקרא זקוע. מושיע העולם כלו מצא לנכון, אפוא, להעבירו ממקום למקום, כדי שעבדו יתפוסם בכל מקום והבאים אליו יקודשו בזכות תפילותיו הקדושות ויאמינו באדון המושיע (כי אז כמעט שכל האוכלוסיה היו עובדי אלילים) ויותר מכבלי התאוה שבם היו אסורים.

(33)

23. ובכן, לאחר שהתקבצו שוב אצלו נזירים רבים מאד ופרשו באמצעותו ממהומת העולם ונערכו לשמור את מצוות האדון באורח החיים הנזיריים לאכן, אחרי ששמעו, מפני רבם המלמד, את המאמר הקדוש האומר: "טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו, ישב בדד", הם הגשימו אותו בפועל - (הקדוש) יסד גם שם לאורה קדושה, הנקראת סוקה כפי אחדים, המשתמשים בניב הסורי, כמו שאומרים, ואילו אחרים מכנים אותה ביוונית "לאורה יטנה".

24. אבל ספורנו, בהתקדמו בהדרגה, הגיע לדבר האחרון לפי הסדר, אך ואשון בעצמת הנסים. אכן, בדאגתו הרבה לא להעקר מן ההתבודדות, שיותר מכל העלתה אותו למידת קומה רוחנית גדולה ביותר, כאשר תבחין במערה בצוק תלול, לא רחוק מן הלאורה התמימה הזאת, (מקום) המכונה עד היום "התלוי של תריטון הקדוש" - כי אי אפשר לעלות אליו אלא בסולם - חשב לקבוע את מגוריו שם במקום הנישא ביותר. וכעבור זמן מסויים, כשנהיה גופו חלש מחמת זקנתו המופלגת וסגפנותו המופרזת, כן שלא היה מטוגל להביא בעצמו את תמים לצרכיו, כדי לא לגרום טרחה לאחד האחים עקב כך,

(34)

הפציר באלקים, ומיד גרם לפריצת פלג צלול וקר מאחד הדפנות של המערה, (הזורם) עד היום. ראה איזה חופש דבור של האדם מול אלקים; ראה איזו קרבה של אדון העולם אליו: אמנם יפה אמר דוד האלקי: "רצון יראיו יעשה אדוני ואת שועתם ישמע ויושיעם". נט זה לא פחות גדול מאלה (שעשו) משה, שמשון ואלישע, אשר הראשון מהם הכה את הסלע, ולפי הספור, זרמו (ממנו) מים; השני בתפילתו גרם למים לנבוע מלחי, והאחרון עשה את מי יריחו תמרים והאטורים לגמרי למגע שפתיים, למתוקים וטובים ופורלים. (35)

25. מה עוד? כאשר נודע לו מהתגלות אלקים כי מתקרב יום פרידתו מן הגוף, או יותר נכון שיבתו לאלקים (אכן יותר ראוי להגיד כך כשמדובר עליו), הוא כנס אצלו את כל ראשי המנזרים החסידים ואת כל האחים של שלושת המנזרים התמימים האמורים; ובהיותו סבור כי (עו) פטירתו קרובה, יחד עם כלם בא ללאורה פרן הקדושה, שם אדר מתבנו לראשונה למאבקי הסגפנות ובהשאירו (להם) כירושה את (המצוות) שעליהם לשמור לטובת נפשיהם, הורה (להם) כך:

26. בני, את משך הזמן הקצר של החיים של כל אחד תאר השליח האלקי באמרו: "הזמן מצומצם". ראוי אפוא שתטפלו בנפשיכם בחריצות, בעוד הזמן בידיכם - אכן, אני כבר אף לאלקים וכבר הגיעה עת שחרורי - כי אחרי הפטירה מן העולם הזה, אי אפשר לטפח פרי של תשובה וסגולה. "כי בשאול מי יודה לך?" אומר דוד המבורך. בעולם הזה אכן המאבקים ממנו גם הכתרים לנאבקים כהוגן; כאן המלחמה נגד היריבים הלא נראים, ומכאן הכרזת הגבורה; פה האנחות והעמל, ומכאן הפרסים והתהילות; פה סחר הטובים, שם הנאת הרווח; פה בקצור, מתבצעת עשית הטוב והרע, מכאן (נובעת) התמורה לשניהם. אבל הדברים מן העולם הזה, הנעימים והמכאיבים, חולפים הם, ואילו דברי העולם הבא, גם כאלה וגם כאלה, הינם נצחיים. לכן אל לנו, בגלל הנאות חטא חולפת, לא רק לגזול מעצמנו את האושר הנצחי, אלא גם להמסר לעונש אלמוות. "כי יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לדכאון עולם" אומר האדון. (36)

27. קודם כל, אפוא, שמרו בנפשתיכם את האמונה באלקים איתנה ושלווה, בכל אופן, בלי לשנותה בכל סכנה שהיא. כי לא רק הגויים יתקוממו ברדיפות נגד כנסית האל הקדושה, אלא גם האריאנים משיחי השקר, במאמציהם לפרק אצלם את יחוד האלהות בשילוש הקדוש, נערץ והחד-מהותי, עשויים להטיל כל יסורי ענויים למי שלא מאמין להם. אבל מצות המשיח היא: "הזקו ואמצו, כי אני נצחתי את העולם". ועוד:

"אל תפחדו מאלה ההורגים את הגוף אך אינם יכולים להרוג את הנפש; אלא תפחדו ממי שיכול לאכזר את הנפש וגם את הגוף לגיהנום: אמן אני אומר לכם, תפחדו ממנו".

28. ועוד, רדפו שלום ואת הקדושה המתלווה לו עד כדי כך, שאם יקרה שתתרגזו, בגלל פלישת השטן, כדברי השליח, לא תשקע השמש עליכם ב(מצב רוח) זה. אלא רפאו את מידת הרוח בהורטה ובערו מקורב נפשיכם את רגש נטירת האובה, השנוא לאלקים, כדי ששלום ואל, המרומם כל דעת, ישמור על לבבכם. ואם תזרע (ברוחכם) מחשבה טמאה, מהרו להעלימה תיכף בעזרת התפילה וזמיון העונשים הנצחיים בעוד אתם עוקרים (מחשבות) אלו ללא היסוס: אכן, אמר הקדוש, אסור להתניחם כלל להזיות טמאות, אותן מחוזה השטן במוח האדם כדי לשגעו, כך שלא תהיה כל אפשרות לזהות הגוף והנפש, לא בהקיץ ולא בחלום. אכן, אמר ה': "קדשים תהיו כי קדוש אני".

(37)

המלטו מתארות הבעע, כי אם עבודת האלילים היא; חשקו בדלות כמה שיותר, כך שבדבקותכם בה לא תפסידו (את הזכות) להיות שפלי רוח ואת האושר הנובע מכך. מה שצריך (אדם) להחזיק ברשותו עבור הצורך הכלתי גמנע של הגוף, מלמדנו השליח ואלקי, באמרו: אם יהיה לנו מזון וכסות, נסתפק בהם.